

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคมหานครที่ได้รับการวางแผนพัฒนาภาคให้มุ่งส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยเน้นการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ และนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในกรุงเทพมหานครออกสู่เขตปริมณฑลทั้ง 5 จังหวัด เพื่อเป็นการสร้างแหล่งงานแหล่งใหม่ จังหวัดสมุทรสาครจึงมีบทบาทเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครนับแต่นั้น โดยบทบาทหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในพื้นที่ คือเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม

จากการที่สภาพภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรสาครที่อยู่ชายฝั่งทะเล ส่งผลให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นจำนวนมาก การทำประมงจึงเป็นอาชีพหนึ่งในพื้นที่ที่สร้างรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นมาแต่เดิม เมื่อรัฐบาลเริ่มเข้ามาสนับสนุนด้านการประมงมากขึ้น จึงเกิดพัฒนาการด้านการประมงอย่างต่อเนื่อง กอปรกับเมื่อมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงนำไปสู่การเกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงในพื้นที่ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทการเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครตามแผนที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและมีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้ว่าทั้งสาขาการผลิตด้านการประมงและด้านอุตสาหกรรมถือเป็นสาขาการผลิตที่เป็นฐานเศรษฐกิจ (Basic Sector) ของพื้นที่ ซึ่งความเจริญเติบโตของพื้นที่จะขึ้นอยู่กับสาขาการผลิตที่เป็นฐานนี้ และเนื่องจากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงเป็นอุตสาหกรรมที่อิงฐานทรัพยากรธรรมชาติ (Resource Based Industry) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่และใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากพื้นที่ จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาแก่พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งและท้องถิ่นใกล้เคียง กล่าวคือ จะส่งผลทำให้เกิดผลกระทบทางตรงต่อประชาชนในท้องถิ่น โดยจะมีการจ้างแรงงาน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผลกระทบทางอ้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น คือ รายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของกิจการอุตสาหกรรมเพื่อซื้อวัตถุดิบต่างๆในพื้นที่ที่มีใช้แรงงาน ในขณะเดียวกันเมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้ ส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยจะซื้อสินค้าและบริการในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นในท้องถิ่นเพื่อสนองต่อความต้องการดังกล่าวอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นในลำดับต่อไป จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวจึงสมควรมีการศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างไรระหว่างพื้นที่ที่มีลักษณะความเป็นเมืองและพื้นที่ชนบท โดยการประเมินผลกระทบจะแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นตัวเลขเชิงปริมาณที่ชัดเจน เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง ในจังหวัดสมุทรสาคร
2. ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง ที่มีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหาการศึกษา

1) ศึกษาลักษณะการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง โดยจะทำการศึกษาที่ตั้งอุตสาหกรรม จำนวนแรงงาน คนงาน ปริมาณเงินทุน ขนาดอุตสาหกรรม แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ตลอดจนศึกษาการตลาดของอุตสาหกรรม ซึ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงสามารถแบ่งได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่

- อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ
- อุตสาหกรรมเครื่องปรุงประกอบอาหาร
- อุตสาหกรรมห้องเย็น
- อุตสาหกรรมอาหารสัตว์
- อุตสาหกรรมต่อและซ่อมแซมเรือ
- อุตสาหกรรมน้ำแข็ง

2) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงซึ่งจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

โดยในการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จะทำการพิจารณาในรูปของรายได้ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นทั้งในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทที่ได้รับผลกระทบจากการใช้จ่ายของโรงงานอุตสาหกรรม คนงาน ชาวเมือง และชาวชนบท โดยผลกระทบประกอบด้วย ผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของผลกระทบทางตรงและทางอ้อม (Induced Impact) และในการคำนวณผลกระทบที่เกิดขึ้นในรูปของรายได้จะใช้การพิจารณาค่าตัวคูณทวี (Multiplier) เป็นเครื่องมือในการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 15 พื้นที่ ประกอบไปด้วย

1) อำเภอที่เป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง คือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งจะประกอบไปด้วยพื้นที่เมือง และพื้นที่ชนบท โดยพื้นที่เมืองในเขตอำเภอเมือง คือ เทศบาลนครสมุทรสาคร และเทศบาลตำบลบางปลา พื้นที่ชนบท คือ พื้นที่ที่อยู่รอบนอกเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร รวม 2 พื้นที่

2) อำเภอที่ไม่ได้เป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง ได้แก่ อำเภอกะทู้แม่แบน และอำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งจะประกอบไปด้วยพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท โดยพื้นที่เมืองคือ เขตเทศบาล ในส่วนพื้นที่ชนบท คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล รวม 2 พื้นที่

3) พื้นที่อื่น ๆ ที่ได้รับผลจากการที่โรงงานอุตสาหกรรมและประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครมีการใช้จ่าย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสงคราม ปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก และต่างประเทศ รวม 11 พื้นที่

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

1) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประมง หมายถึง กิจการหรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประมงด้วยเป็นการทำสิ่งของอุปกรณ์เครื่องประมงหรือการแปรรูปสินค้า เพื่อให้ผลออกมามีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (Value added)

2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ คือ ผลกระทบที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของโรงงานอุตสาหกรรม คนงาน ผู้อยู่อาศัยในเมืองและชาวบ้านในชนบททั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการทำงานของตัววิคตูด ผลกระทบทางเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น ผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม และ Induced Impact ผลรวมของผลกระทบทั้ง 3 ประเภท คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งหมด

3) ผลกระทบทางตรง (Direct Impact) คือ ผลกระทบที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นโดยตรงในพื้นที่อันเนื่องมาจากการใช้จ่ายในการจ้างแรงงานในพื้นที่นั้น ๆ

4) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) คือ ผลกระทบที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นในพื้นที่อันเนื่องมาจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตประเภทอื่น ๆ ที่มีใช้แรงงานในพื้นที่นั้น ๆ

5) Induced Impact คือ ผลกระทบที่เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นในพื้นที่อันเนื่องมาจากการใช้จ่ายผลกระทบโดยตรงและผลกระทบโดยอ้อมในพื้นที่นั้น ๆ

6) แหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประมงในจังหวัดสมุทรสาคร คือ พื้นที่ที่มีกิจกรรมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประมงมารวมตัวตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอยู่อย่างหนาแน่นในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้แก่ บริเวณเทศบาลนครสมุทรสาครและพื้นที่ใกล้เคียงในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร

7) พื้นที่เมือง คือ บริเวณพื้นที่ในเขตเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร

8) พื้นที่ชนบท คือ บริเวณพื้นที่นอกเขตเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร

9) เศรษฐกิจท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของกิจการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประมงและประชาชนในท้องถิ่น

10) เงินเดือนและค่าจ้าง คือ ผลตอบแทนจากการใช้แรงงานที่ผู้ประกอบการจ่ายให้แก่คนงานซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของเงิน สินค้า หรือ บริการที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินก็ได้

11) วัตถุดิบ คือ จำนวนเงินที่ใช้ซื้อวัตถุดิบเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตโดยตรง

12) สาธารณูปโภค คือ จำนวนเงินที่จ่ายเป็นค่าไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์

13) ค่าขนส่ง คือ จำนวนเงินที่จ่ายเป็นค่าขนส่งวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูป

14) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คือ จำนวนเงินที่กิจการอุตสาหกรรมใช้จ่ายโดยไม่ได้จำแนกหรือไม่สามารถจำแนกได้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประมงว่าจะส่งผลประโยชน์ในเชิงปริมาณต่อพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทเท่าใด เพื่อสามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมในพื้นที่ได้ โดยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาให้เกิดความสอดคล้องกับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมในอนาคต

2) สามารถเป็นข้อมูลสำหรับภาครัฐและเอกชนในการวางแผนให้บริการด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ และบริการต่าง ๆ แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม รวมถึงประชาชนในพื้นที่ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย